

Göçün Eğitim Üzerindeki Etkilerinin Göçmen Veli Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi¹

Prof. Dr. Seyit TAŞER

Necmettin Erbakan Üniversitesi, staser@erbakan.edu.tr

Özet

Bu çalışmanın amacı eğitim alanında göçmenlerin yaşadıkları sorunlar varsa bunları görüşme yoluyla tespit edebilmektir. Bu konuda göçmen öğrenci velilerinin görüşlerini değerlendirerek sahada somut bir şekilde sonuç alınmak istenmiştir. Aynı zamanda pandemi dolayısıyla gelişen durumlar da göz önüne alınarak uzaktan eğitim konusunda da uzaktan eğitime erişimle ilgili sorular yöneltilmiştir. Bu çalışmada nitel araştırma kapsamında görüşme yöntemi uygulanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak veriler elde edilmiştir. Çalışmanın örneklemini Konya’da yaşayan göçmen yedi aile oluşturmaktadır. Çalışmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu bizzat araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Elde edilen bulgulara bakıldığında zaman Türkiye’de belli bir süre yaşamış olan bu göçmen ailelerin eğitimle ilgili olarak yaşadıkları sorunların, Türkiye Vatandaşı olan diğer bireylerden anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür. Özellikle uyum konusunda sorunlar olsa dahi bu durum velilerin tüm çocukları için geçerli değildir. Araştırmaya katılanlar iletişim konusunda da kısa sürede dil ile ilgili problemleri aşarak Türkçeyi öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Göçmen veliler, Türkiye’deki eğitimden oldukça memnun olduklarını ve çocuklarının Suriye’dekine göre çok daha iyi eğitim aldıklarını belirtmişlerdir.

Anahtar Kavramlar: Göçmen, Veli, Eğitim, Görüşler, Sorunlar.

Evaluation of The Effects Of Migration on Education According to The Opinions of Migrant Parents

Abstract

The aim of this study is to determine the problems experienced by immigrants in the field of education through interviews. Evaluating the views of immigrant students' parents on this issue, it was desired to get concrete results in the field. At the same time, taking into account the situations that developed due to the pandemic, questions were asked regarding access to distance education. In this study, the interview method was applied within the scope of qualitative research. Data were obtained by using semi-structured interview forms. The sample of the study consists of seven immigrant families living in Konya. The semi-structured interview form used in the study was developed by the researcher himself. When the findings are examined, it has been seen that the problems experienced by these immigrant families who have lived in Turkey for a certain period of time in relation to education do not make a significant difference from other individuals who are Turkish Citizens. This is not true for all children of parents, especially if there are problems with adaptation. Participants in the research stated that they learned Turkish by

¹ Bu makale “Karadeniz 11th International Conference On Social Sciences” kongresinde sunulup tam metni basılan bildirinin genişletilmiş halidir.

overcoming language-related problems in a short time in terms of communication. Immigrant parents stated that they are very satisfied with the education in Turkey.

Key Words: İmmigration, Parents, Education, Matters.

Giriş

“Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret” göçü tanımlar. Göçmen ise, “Kendi ülkesinden ayrılarak yerleşmek için başka ülkeye giden kimse, aile veya topluluk, muhacir” dir(sozluk.gov.tr). Bu tanımlarda ülke içindeki göçlerden söz edilmemektedir. Bununla birlikte sosyolojik anlamda göç olgusunda iç ve dış göç ayrı ayrı ele alınır. Bu kavramlarla bağlantılı bir diğer kavram da mülteci dir.

Mülteci iltica eden sığınan anlamına gelmektedir. Mülteci ifadesi memleketindeki çeşitli zorluklardan dolayı ülkesini terk etmeye zorlanan şekilde izah edilebilir. Göçmen de benzer şekildedir. Bununla birlikte bu çalışmada göçmen ifadesi kullanılmıştır. Zira Türkiye’ye gelen çeşitli milletten insanlar memleketindeki zorluklardan dolayı göç etseler dahi gönüllü olarak burayı tercih etmektedirler. Aynı zamanda Türkiye de sahip çıkmaktadır. Avrupa’da ise durum farklı olup, daha çok iltica şeklinde gelişen bir durum vardır.

Göç kavramının mahiyeti oldukça geniş bir kapsam arz eder. Kavimler Göçü kitlesel ve uzun bir dönemde devam edegelen göç hadisesidir. Daha çok siyasi sebepler rol oynamıştır. Bununla birlikte kıtlık ve kuraklık gibi ekonomik sebeplere bağlı göç hadiseleri de tarihte yaşanmıştır. Kentleşme yine göçün şeklini, sürecini ve yapısını etkileyen faktörler arasında olmuştur. En sık karşılaşılanı ise savaş, ihtilal veya iç karışıklıklar gibi sebeplere dayalı olarak yaşanan göç hadiseleridir. Gerek yakın tarihte gerekse eski çağlardan itibaren savaş, önemli sonuçlar doğuran ve değişmeyen bir olgu olarak varlığını sürdürmektedir. Bu durum ise daha çok masum insanların buldukları yerleri mecburen terk etmeleri ile sonuçlanabilmektedir. Özellikle yakın tarihten itibaren savaş hukukunun hiçe sayılarak, savaşlarda yalnız askeri güçlerin değil sivillerin de hedef alınması göç hadiselerinin daha yoğun bir şekilde yaşanmasına sebep olmaktadır. Göç ise öncelikli olarak çocuk ve kadınları olumsuz etkilemektedir.

Suriye’de yaşanan iç savaş yaklaşık on yılını doldurmuştur. Bu süreçten milyonlarca insan olumsuz etkilenmiştir. Göç edenler başka bir ülkenin kültürü ve sosyo ekonomik yapısına uyum sağlama süreçleri açısından zorluklar yaşamıştır. Göç etmeyenler ise belirsizliğin bitmesini beklerken iç savaşın gölgesinde yaşamak durumunda kalmaktadır.

Burada okulun göçmen ailelerin çocuklarının eğitiminde oynadığı role de işaret etmek gerekir. Göçmen çocuklara ve ailelerine ulaşmak, ihtiyaçlarının belirlenebilmesi ve karşılanabilmesinde önemli bir yeri vardır. Okul hem sorunların çözümü hem de koruyucu-önleyici rolü ile çocukların gelişim süreçlerinde etkili olmaktadır. Çocuk için sosyal çevrede riskli sayılabilecek durumlar ortaya çıkabilir ve okul bu noktada çocukları bu risklerde korur. Çocuğun çevresiyle uyumlu olması, mutlu ve sağlıklı bir şekilde hayatına devam edebilmesinde okuldaki süreçler takip edilmesi gereken bir konudur. Göçmen çocukların yaşadıkları gerek iç savaş gerekse hayatlarındaki ani değişim süreci ile travmatik zorluklar yaşayabilirler. Burada okul aynı zamanda rehabilite edici bir konuma da sahiptir(Gencer,2017;845,846).

Okulun bu önemli yanlarına rağmen Suriyeli okul çağındaki çocuklardan önemli bir kısmı da Türkiye’deki eğitim süreçlerine katılmamaktadır. Bu durum da sosyal problemlere sebep olabilecektir(Elbeyli,2020;193). Suriye’den gelen göçmenlerin üçte birini okul çağındaki çocuklar oluşturmaktadır(Demir,2020;1). Göçün ortaya koyduğu olumsuzluklarla mücadelede çocuklar öfke patlaması, rahatsız edici davranışlar, akranlarından geride kalma, otoriteye yönelik sorunlar ile kurallarla ilgili karmaşa ve içe kapanma gibi yollara başvurabilmektedirler(Kaya ve Öz,2020;10). Göçün okul ve eğitim üzerinde farklı sonuçlar doğurduğu da görülmektedir. Sınıf mevcutlarının artması, okulda ve sınıflarda öğrenci sayısının çoğalması, öğretmenlerin öğrencilere ayıracağı sürenin daha az olmasına, ders araç gereçlerden tüm öğrencilerin yeterli oranda yararlanamamasına, sınıf yönetimi ile ilgili sorunlara ve sonuç olarak da başarı durumlarına etki etmektedir(Schreglmann,2020,41). Dolayısıyla okul öğrencinin davranışlarının şekillenmesi ve sosyal uyumuna etki ederken, göçle birlikte okulda artan öğrenci sayısı da okulun potansiyeli açısından değişiklikler yapabilmektedir. Neticede göç ve eğitim girift bir nitelik taşır.

Göçmen veli konusunda araştırma yapılması öncelikli olarak Suriyeli göçmenleri hatırlatabilir. Zira Suriye’deki iç savaş sebebiyle en yoğun göç buradan gelmektedir. Suriye’den gelen göçmen sayısı Nisan 2021 tarihi itibariyle 3 Milyon 670 bin kişi olarak tespit edilmiştir. Diğer taraftan son tahlilde göç edenlerin sayısı bir ay zarfında 4396 kişi artmıştır. Göç edenlerden 0-18 yaş arası yani

çocuk olarak ifade edilebileceklerin oranı toplam göç edenlerin %47,4'üne tekabül etmektedir(mülteciler.org.tr). Olayların önceki dönemlere göre durulduğu haberlere yansıyan bilgiler açısından değerlendirildiği zaman söylenilebilir. Fakat Türkiye'ye göç eden kişilerin oranının azalma eğiliminde olmadığı görülür. Çalışmanın yürütüldüğü Konya vilayetinde Mayıs 2021 tarihi itibariyle 119.359 Suriyeli göçmen bulunmaktadır. Konya'da toplam 2.224.384 nüfus olup, %5 oranında Suriyeli göçmen bulunmaktadır(goc.gov.tr).

Öğrencilerin göç sırası ve sonrasında yaşadıkları duygusal durumlar, okul ortamında karşılaştıkları farklılıklar ve buna uyum sürecinde karşılaştıkları zorluklar neticesinde göçmen çocuklardan farklı tepkiler görülebilmektedir. Dersi anlayamamaları ve iletişimle ilgili sorunların derse karşı ilgiyi de olumsuz etkilemesi sürecin sağlıklı yürümesini zorlaştırabilmektedir. Çoğu öğrenci de bu durumda yaramazlık yapmaktadırlar. Öğrencilerde bu tepkiler oluşurken, öğretmen de sınıf yönetimi konusunda zorluk yaşayabilmektedir. Zaman zaman da bunu kızarak gösterebilmektedir. Bu çalışmada göçmen velinin küçük çocuğuna öğretmenin kızması sonrasında ve incitici de bir ifade kullanması ardından veli bunu unutmamıştır. Hatta bu konuda çocuğunun öğretmenler gününde öğretmenine hediye almayarak tepkisini ortaya koyduğunu dile getirmiştir. Göçmen veli: “Öğretmen iyiye eğitimde sorun olmadığını, öğretmenin yaklaşımı iyi değilse eğitimin zor olduğunu” söylemiştir.

Suriye'de yaşanan iç savaş sebebiyle göç edenlerin çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Zira bu iç savaş sırasında cinsel şiddet siyasi olarak muhaliflerin birlikteliğini bozmak ve aile veya grupların parçalanmasını sağlamak için bir araç olarak kullanılmıştır. Kadınların ve kızların maruz kaldığı, kaçırılma, kaybedilme, infazlar, tecavüzler, işkence ve köleleştirme, göz altına alınma ve haksız yargılamalar şiddet hadiseleri arasında gelmektedir. Bu tür şiddetlerden uzak durmak, hayatta kalmak gibi sebeplerle göç yaşanmaktadır(Karakaya,2019; 2282,2286)

Göçün sonuçları da siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel alanda hissedilmektedir. Misal Kavimler göçü ilk çağın kapanması ve ortaçağın başlamasında tarihi ve siyasi açıdan değerlendirilebilir. Diğer taraftan o dönemde Roma İmparatorluğu çeşitli sıkıntılar yaşıyordu. Bunlar arasında dini mücadeleler, iç karışıklıklar, ayaklanmalar ve Sasanilerle mücadeleler yer almaktaydı. Bu duruma istinaden ordu da oldukça zayıflamıştı. Yine askeri alanda yapılan ekonomik destekler imparatorluğun sıkıntılarını daha da artırmıştı. Tüm bu sorunları aşmaya çalışırken Kavimler

Göçünün yaşanması ile Roma İmparatorluğu yıkılmıştı(Çapan, Güvenç,2017;634). Dolayısıyla göçün devletlerin siyasi tarihinde önemli rol oynadıkları görülür.

Osmanlı Devleti on sekizinci asırdan itibaren daha önce fetihlerle yeni bölgelere iskân edilen Müslüman halkın, kaybedilen topraklarla birlikte göç hareketi söz konusu olmuştur. Bunun daha planlı ve düzgün bir şekilde gerçekleşebilmesi için resmi komisyonlar ve nazırlıklarda büro teşkil edilmiştir. Bilhassa Kırım Savaşı'ndan(1853-1856) sonra ise çok yoğun bir göç hadisesi ile karşılaşmıştır. Gelen muhacirlerin barınma, sağlık, yiyecek ve güvenlik vb. tüm ihtiyaçlarının idaresi için 1860 tarihinde Muhâcirin Komisyonu teşkil edilmiştir(Saydam,2019;286-288)

Eğitim konusunda özellikle vatanını ülkesini değiştiren bireylerin veya ailelerin bu durumdan etkilenmeleri beklenen bir durumdur. Bunun yanı sıra meselenin bir diğer tarafı ise, mülteci veya göçmenlerin gittikleri ülkelerde oranın kimliğini veya eğitim sistemini etkilemeleridir. Buna çözüm olarak çok kültürlü eğitim etkinliklerine eğitimin ilk kademesinden itibaren yer verilmesi olarak gösterilir. Ülkemizde de bu amaçla göçmen öğrencilerin eğitiminde kaynaştırma eğitimi yaklaşımı uygulanmaktadır(Yurdakul, Tok,2018;47,48)

Öğretmenlerin göçmen öğrencilerle ilgili düşünceleri üzerine de bir çalışma da yapılmıştır. Bu çalışmada öğretmenlerin kaynaştırma eğitimini faydalı bulmakla birlikte öğrencilerin öncelikle dil eğitimine tabi tutulmalarını, öğretmenlerin de bu konuda bilinçli olmalarını, gerekirse öğretmenlere yönelik kültürel ve duygusal anlamda oryantasyon süreçlerinin olmasını, öğrencilerin kendi aralarındaki kaynaşmalarını sağlama konusunda aktivitelerin çoğaltılması gibi öneriler getirilmektedir(Yurdakul, Tok,2018;55).

Öğrenme öğretme sürecinin etkin olarak yürütülebilmesi için de sadece mülteci öğrencilerin gittikleri okullara gitmeleri, televizyon programları, mülteci öğrencilerle ilgili yasal mevzuatın olması, mülteci öğrencilerin okul öncesi eğitime gitmeleri, mülteci velilere dil öğretimi gibi öneriler de sunulmuştur(Başar, Akan, Çiftçi,2018;1576). Fakat bu öneriler üzerinde değerlendirme yapıldığı zaman, mesela devamsızlık konusunda yasal mevzuatın olması çok fazla değişiklik getirmeyebilir. Göçmen olmayan öğrencilerden de mevzuata rağmen devamsızlık yapanlar bulunmaktadır. Sadece mülteci öğrenciler için eğitim kurumları açılması ise, öğretmen, ders araç gereçleri ve daha birçok gereklilik açısından değerlendirilmelidir ve Tevhid-i Tedrisat Kanununa 'da uygun düşmeyecektir. Okulöncesi konusundaki öneriye bakıldığı zaman da aslında mülteci

öğrencilerin okul öncesine de yoğun bir şekilde devam ettiği söylenebilir. Velilerin dille ilgili gelişme kaydetmeleri ise çocuklarının eğitime katılmalarını teşvik açısından önemli bir öneridir.

Bu konuda yapılmış çalışmalar bilhassa göç ve eğitim genel başlığında ele alınacak olursa çok sayıda makale vb. bilimsel çalışmaya tesadüf edilmektedir. Bu konu özelindeki çalışmalar değerlendirildiği zaman da; 2018 senesinde yayınlanmış Ahmet Yurdakul ve Türkey Nuri Tok'un "Öğretmen gözüyle göçmen/mülteci öğrenci " başlıklı makalesi nitel bir araştırma olup öğretmenlerin öncelikle göçmen öğrencilere ilişkin metaforik algıları belirlenmiş daha sonra da yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Suat Yapıcı "Suriyeli Öğretmen ve Veli Görüşlerine Göre Geçici Eğitim Merkezlerinin Değerlendirilmesi" başlıklı tezi hazırlamıştır. Burada veli görüşlerinin geçici eğitim merkezlerine ilişkin olarak alınmış olduğu anlaşılır. Murat Başar vd. nin yayınladığı makale ise, göç eğitim ve sorunlar kapsamında olup, burada da öğrenme sürecinde karşılaşılan sorunlar odağında bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaya yakın bir başlık olarak yurt dışında hazırlanmış bir makale bulunmaktadır. Bu makaleyle son tahlilde karşılaşılmıştır. Lastikka ve Lipponen'in makalesinde, Erken Çocukluk Eğitimi Konusunda Göçmen Ailelerin görüşleri alınmıştır. Finlandiya'da çok kültürlülük bağlamında bakım uygulamaları konusuna da başlıkta yer verilmiştir. Bu çalışmaların ötesinde Suriyeli Göçmen Velilerin Türkiye'deki eğitim konusunda ve yaşadıkları sorunlar kapsamında görüşlerinin alınmasına yönelik doğrudan bir çalışma ile karşılaşılmamıştır.

Çok kültürlü eğitim farklı etnik ırksal veya sosyal gruptan gelen tüm öğrenciler için eşit eğitim olanakları oluşturmaya çalışmaktır. Çok kültürlülük konusu programlarda etnik unsurlar, eğitim üzerindeki sosyal baskı, etnik çalışmaların teorileştirilmesi, bireysel farklılıklar, öğrenci niteliğindeki ve toplumsal yapıdaki değişimler gibi sebeplerle artmaktadır. Benzerlik üzerine çeşitliliği güçlendirmek, eğitime eşit ve adil bir şekilde katılım sağlamak, içinde yaşadığı topluma uyum sağlama çok kültürlü eğitimle amaçlananlar arasındadır(Yıldırım,Tezci,2017;722,723)

İletişim konusundaki sıkıntılardan biri öğrencilerin kendilerini öğrenme öğretme ortamından soyutlama olarak görülmektedir. Öğretmen görüşlerine göre, göçmen öğrenciler dil bilemedikleri ve dersi anlayamadıkları için belli bir zaman sonra dersten koparak dikkatleri dağılmaktadır. Öğretmenin kazandırmak istediği kavramları anlayamadıkları için öğrenme sürecine etkin olarak katılamamaktadırlar. Bir süre sonra da devamsızlık yapmaya başlamaktadırlar(Başar, Akan, Çiftçi, 2018;1575).

Yurt dışında velilerle yapılan görüşmeler sonucunda diyalog ve karşılıklı anlayışı teşvik etmek, dilsel ve kültürel çeşitliliği teşvik etmek, işbirliğine dayalı ortaklığı teşvik etmek, destek ve kişiselleştirilmiş ilgi sağlamak başlıklarında özellikle dikkat edilmesi gereği ortaya konulmuştur(Lastikka and Lipponen,2016;2015,2016) Türkiye'deki eğitimden önemli ölçüde istifade edebilmektedirler.

Göçmen yaşı ile göç ettiği yere uyum ile iletişim ve dil becerilerinin gelişimi konusunda da önemli bir ilgi bulunmaktadır. Doğumdan itibaren ailesi o ülkede yaşamını devam ettiriyorsa çocuk daha kolay uyum sağlamaktadır. İlk yaşlarda gidenler, daha sonraki gidenlere göre gittikleri ülkenin eğitim sisteminden daha fazla oranda istifade edebilmektedirler(Tezcan,1994; 64)

Kız öğrencilerde yabancı dil hâkimiyeti daha yüksek o randa olabilmektedir. Bu veriler göçmenler için de geçerlidir denilebilir. Kız öğrencilerin hem uyumu hem de başarı düzeyleri ve dil yetkinlikleri daha üst düzeyde olabilmektedir. Yapılan bir araştırma da bu durumu destekler. Okuma, yazma ve sözlü beceride kızların daha çok değer verdiği ve erkek öğrencilerle kıyaslandığı zaman anlamlı bir fark olduğu beyan edilmiştir(Gustavsson ve Samuelsson,2013;183). Milli Eğitim Bakanlığının değerlendirmelerinde de kız öğrencilerin tüm dil becerilerinde yani okuma, dinleme, yazma ve konuşmada erkek öğrencilere göre daha yüksek oranda başarı gösterdikleri tespit edilmiştir(meb.gov.tr). Doğrudan bu konuyla ilgili olmak üzere yani Türkiye'deki yabancı öğrencilerin Türkçe dil ve iletişim becerileri üzerine de yapılmış olan çalışmaların sonucu benzer niteliktedir. Öyle ki, kız ve erkek öğrencilerin konuşma becerisindeki güçlüklerle karşılaşma sıklıkları arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Erkek öğrenciler konuşma becerisi ve iletişim becerisi açısından güçlüklerle daha sık karşılaşmışlardır(Keser,2018;65).

Göç ve Eğitim konusunda çalışılmış çok sayıda makale, tez veya kitap bulunmaktadır. Bunlardan birçoğu da göçmenlerin eğitimde yaşadığı sorunları kapsamaktadır. Çalışmaların bazısında özel olarak dil ve iletişim sorununa yoğunlaşmış, bazısı göçmen öğrencilerin matematik dersindeki başarıları üzerine, bazısı da genel anlamda sorunları ele almıştır. Bilhassa son on yılda göçmen sorunu Suriye'deki iç savaşa bağlı olarak yoğun bir şekilde gerçekleştiği için Suriyeli göçmenler özelinde çalışmalara rastlanılmaktadır. Bu çalışmalar öğretmen görüşleri ile okul yöneticilerinin görüşleri çerçevesinde yoğunlaşmıştır. Bütün bunların yanında Türkiye'deki göçmen velilere özgü bir çalışmaya rastlanılamamıştır. Bu çalışma Konya vilayetindeki göçmen ebeveynlerle yürütülmüştür. Özgün bir görüşme formu oluşturulmuştur.

Suriyeli göçmenlerle ilgili yapılan sosyolojik bir araştırmada da, göçmenlerin Türkiye’de kurumsal anlamda devletin kendilerine sahip çıktığına güçlü bir şekilde değinmiş oldukları görülmektedir(Akın,Bozbaş;58). Bu durumu eğitim alanında da söylemek mümkündür. Bu çalışmada yapılan görüşme içeriğinde devletin göçmen çocuklara aylık verdiği anlaşılır.

Matematik dersiyle ilgili olmak üzere göçmen çocukların zorlandığı ile ilgili bulguları bu konu özelinde yapılmış bir araştırma da desteklemektedir. Bu araştırmada da Suriyeli göçmen öğrencilerin problem çözme becerilerinin matematik dersinde çok zayıf olduğu tespit edilmiştir. Burada en önemli kısım öğrencilerin okuduğu problemi iyi anlaması ile ilgilidir. Öğrencilerin anlama yetersizliği problemin çözümünde en başta gelen sorun olarak ifade edilmiştir(Bolat,2021;105).

Suriyeli öğrencilerin okul takipleri, eğitimine yönelik süreçler için Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi oluşturulmuştur. Bu konuda yapılan bir araştırmada okul yöneticilerinin bu sistemden memnun oldukları tespit edilmiştir. Özellikle kayıtlar ile ilgili problemlerin aşılmasında da bu sistem katkı sağlamıştır. Yabancı kartı veya pasaportu olan her öğrencinin bu sistem üzerinden kaydı gerçekleştirilmektedir(Levent ve Çayak,2017;28,29). Sistemde öğrenciye ait sınav sonuçları, devamsızlık, karne, tasdikname, diploma vb. bilgiler bulunmaktadır. Göçmen öğrenciler kayıtlı olarak Türkiye’ye geldikleri zaman öğrenim belgeleri ve diplomaları ile denkliklerine uygun olarak yönlendirme yapılmaktadır. Oturma izni olmayan, kimlik numarası verilmeyen kişilerden ilgili kurumlarca verilmiş olan tanıma belgesi talep edilmektedir(Aytekin,2019;22). Diğer taraftan “Savaş ve benzeri nedenlerle belgelerini ibraz edemeyenler için(kms.kaysis.gov.tr);

- a) İlköğretimde Türkçe, Matematik, Fen ve Teknoloji,
- b) Genel ortaöğretimde Dil ve Anlatım, Matematik, Fen Bilimleri (Fizik, Kimya, Biyoloji),
- c) Meslekî ve teknik ortaöğretimde Dil ve Anlatım, alan/dal,
- ç) İmam hatip liselerinde Dil ve Anlatım, meslek,
- d) Güzel sanatlar ve spor liselerinde ortak genel kültür dersleri dışındaki ortak dersler ile dil ve anlatım derslerinden millî eğitim müdürlüğünce belirlenen komisyonlarca sözlü ve yazılı sınavlar yürütülerek seviye belirlenmektedir”.

YÖNTEM

Bu çalışma Türkiye'deki göçmen ebeveynlerin eğitim sorunlarına ilişkin düşüncelerini belirlemek amacıyla niteliksel olarak temellenmiş ve görüşme yöntemi uygulanmıştır. Görüşmede katılımcılara demografik kısım dâhil on beş soru ve görüşmecinin verdiği cevapları daha açıklayıcı kılacak yan sorular yöneltilmiştir. Türkiye'de göçmen veliler ve öğrencilere gerek sosyo-ekonomik gerek sağlık gerekse eğitim yönüyle devletin önemli oranda destek sağladığı bilinmektedir. Bu desteğin somutlaştırılmasını verilerle sağlamak velileri bu anlamda görüşmeye dahil etmekle mümkün olabilecektir. Diğer taraftan, göç, göçün getirdiği ekonomik ve sosyal sonuçlar, kültürel farklılıklar, psikolojik değişimler, dil ve iletişim süreçlerindeki farklılıklar vb. maddeler de illaki bir takım sorunların doğmasına ve bunların eğitime yansımalarına neden olabilmektedir. Bunların tespitinin nitel araştırmada görüşme yöntemi ile sağlanabileceği öngörülmüştür.

Bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımı içerisindeki desenlerden durum çalışması kullanılmıştır. Gözlem, görüşme, doküman ve rapor ile görsel-işitsel materyaller bu modelde bilgi kaynakları arasında yer alır(Creswell vd.2007,245). Sistemli olarak özel bir durumla ilgili kişi, sosyal ortam, olay veya grupla ilgili bilgi toplanması suretiyle durumun nasıl işlediğini anlatan yöntem olarak tanımlanır(Berg,1998).Vak'a çalışması, örnek olay çalışması, özel durum çalışması gibi kavramlar da durum çalışması yerine kullanılan ifadelerdir(Yıldırım ve Şimşek,2006). Durum çalışması; sosyoloji, psikoloji, eğitim bilimleri gibi alanlarda ve özellikle dil öğrenimi, anadil ve ikinci dil edinimi gibi araştırmalarda tercih edilir(Paker,2015;119). Durum çalışması, daha fazla durumu açıklamak amacıyla tek bir durumun derinlemesine çalışılması olarak da tanımlanır(Subaşı ve Okumuş,2017;420)

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada on beş sorudan oluşturulmuş yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Bu sorulardan yedisinde sorunun cevabını daha açıklayıcı bir şekilde almak üzere alt sorular bulunmaktadır. Görüşme tekniğinin amacı insanların deneyimlerini ve bu deneyimleri nasıl anlamlandırdıklarını tespit etmektir. Bu teknikte temel nokta insanların öyküleri, betimlemeleri ve düşünceleridir(Türnüklü,2000,544) Veri toplama araçları olarak doküman, arşiv kayıtları, görüşmeler, doğrudan ve katılımcı gözlem ile fiziksel eserler şeklinde sıralanır. Bunların içinde

yer alan görüşmede doğrudan durum çalışmasına odaklanma sağlanabilmektedir(Yin,2003;86). Çalışmada ayrıca gönüllülük esasına göre hareket edilmiştir. Görüşmenin kayıt altına alınacağı hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Gizlilik de yine vurgulanmıştır. Görüşme yapılan kişilerin isimlerine çalışmada yer verilmeyeceği söylenmiştir. Çalışma için hazırlanan görüşme formu uzman bir kişi tarafından geçerlilik

Görüşmeler araştırma yöntemleri kapsamında çeşitli tasniflerle incelenmektedir. Bunlardan biri de kuralların katılığına göre görüşmelerdir. Görüşme sorularının belirlenmesine göre böyle bir tasnife gidilmiştir. Buna göre, yapılandırılmış, yapılandırılmamış ve yarı yapılandırılmış görüşme formları düzenlenebilmektedir. Görüşme formuna birebir sadık kalınarak ek soru sorulamaması gibi görüşme planına aynen uyulması yapılandırılmış, görüşme planının tamamen serbest bir şekilde düzenlenmesine esnekliğin olabilmesine yapılanmamış, bu ikisinin ortası ise yarı yapılandırılmış anlamına gelir. Sorulacak sorular önceden ana hatları ile belirlenmiş olsa da görüşme sırasındaki gelişmelere göre yeni sorular düşünmek ve sormak gerektiğinde bunlar yarı yapılandırılmış görüşme olarak nitelendirilmektedir(Karasar,2012;167,168)

Verilerin Analizi

Görüşme formundan elde edilen veriler öncelikle sınıflandırılmıştır. Öncelikle demografik sorulara ilişkin verilen cevaplar tablo haline getirilmiştir. Toplanan ham veriler amaca uygun biçimde sınıflandırılmıştır. Verilerin tek ya da çok değişkene göre sınıflandırılması, çözümlemenin tek veya çok değişkene göre yapılmasıdır. Bu verilerin diğer verilerle karşılaştırılması ve tek tek ve dağılımlar halinde sunulması gerekliliği istatistikle mümkündür. Bu analiz süreci sadece nicel değil, gözlem ve görüşme gibi veri toplama süreçleri sonunda da geçerlidir. Frekans dağılımı bunlardan birisidir. Tek tek toplanmış ve üzerinde herhangi bir işlem yapılmamış verileri daha anlaşılır kılmak için uygulanır(Karasar, 2012; 206,207). Veriler bu şekilde çözümlendikten sonra betimsel analiz yöntemiyle yorumlanmış ve değerlendirilmiştir.

Sınırlılıklar

Görüşme yapılmak istenen göçmen velilerden Türkçeyi tam olarak anlayıp ifade etmekte zorlanan veliler bulunmaktadır. Göçmen velilerin çocuklarının Türkçeyi kısa sürede öğrenmiş olmalarına rağmen kendilerinin bu konuda eksikleri bulunmaktadır. Bu noktada çocuklarından yardım alınmıştır.

Durum çalışmasının, yanlı olması, uzun zaman alması ve okunması zor ölçüde veri içermesi gibi sınırlılıkları veya dezavantajlı yönleri bulunabilmektedir(Aytaçlı,2012;2). Bununla birlikte, araştırma sırasında ve veriler incelenirken bunların ortak veya benzer yönleri ele alınarak önemli sonuçlar yakalanabilmektedir. Görüşmelerin hepsinde tutarlı veriler varsa yanlı olmak zordur. Zaman konusu ise araştırmacının veri toplama sürecine ayıracağı zamanı etkin kullanımı ile çözülecektir. Görüşme esnasında konuyla ilgisi olmayan veriler, görüşmede soru yöneltme sürecinde izlenen stratejilerle azaltılabilecektir. Böylece görüşme formundaki soruların her biri çalışma kapsamı içerisinde değerli veriler olarak üzerinde analiz yapılmasını gerektirecektir.

Problem Durumu

Araştırmamızın problem cümlesi göçmenlerin eğitimle ilgili yaşadığı problemlerin hangi alanda yoğunlaştığını tespit edebilmektir. Göçmenlerle ilgili olarak varsayılan bazı düşüncelerin gerçekte somut anlamda nasıl bir şekilde olduğu alt problemdir. Göçmen ailelerin ekonomik sıkıntıları olup olmadığı, bunun eğitim faaliyetlerine etkisi bir diğer alt problemdir. Devletin eğitim konusundaki desteği nedir? Bu da alt problemdir. Göçmen ailelerin çocuklarının eğitimi ile ilgili beklentileri ve gelecekle ilgili plan ve düşünceleri diğer bir problemdir.

Bulgular

Konya’da yaşayan göçmen ailelerde öğrenci velileri veya ebeveynleri ile görüşme yapılmıştır. Yapılan görüşmeler kayıt altına alınmış olup, dördü Suriyeli, biri Filistinli, 1’i Türkmen ve 1’i Iraklı olmak üzere 7 görüşme gerçekleştirilmiştir. Her bir görüşme yaklaşık yarım saat civarında sürmüştür. Elde edilen bulguları tablolar halinde ifade ederken öncelikle göçmen velileri tanımaya yardımcı olacak şekildeki demografik sorulara ilişkin veriler şöyledir:

Tablo 1. Göçmen Velileri Tanımlayıcı Demografik Bilgiler

Değişkenler	Kategory	f
Yaş	25-30	1
	31-35	3
	36-40	2
	41-45	1

Cinsiyet	Erkek	4
	Kadın	3
Mezuniyet	İlkokul	1
	Ortaokul	1
	Lise	4
	Üniversite	1

Tabloya bakıldığı zaman göçmen velilerin orta yaş grubunda yer aldığı görülür. Yedi katılımcıdan dördü kadın üçü erkek olup dengeli bir dağılım söz konusudur. Mezuniyet olarak da lisenin belirgin bir ağırlığı bulunmaktadır. Bilhassa ev hanımı annelerin de lise mezunu olmaları dikkat çeker. Görüşmeleri ebeveynlerle yapılmış olsa da tercüman aracılığı ile yürütülmüştür. Genel olarak anne ve babaların kız çocukları yardımcı olmuştur. Hatta bir görüşmeci tercüme noktasında Türkçe bilen ve tıp eğitiminin altıncı sınıfına gelmiş olan inturn tabib adayını tanıdıklarından yardım almışlardır. Görüşme yapılan göçmen aileler yalnız Suriye’den olmamakla birlikte son dönemlerde Suriye’den yoğun göçler yaşandığı için Suriyeli çoğunluktadır. Göçmen velilerle ilgili diğer bilgiler aşağıda tablo şeklinde verilmiştir.

Tablo 2. Görüşmeye Katılanlar Hakkında Bilgiler İçeren Diğer Değişkenler

Katılımcı Kodu	Memleketi veya Geldiği Yer	Şu anki işiniz	Türkiye’ye gelmeden önceki işiniz	Ne kadar süredir Türkiye’desiniz	kadar Velisi Okula Giden Kaç Çocuğunuz Var
Anne 1	Suriye	Terzi	Ev Hanımı	8 yıl	3
Baba 1	Suriye	Şu anda çalışmıyor	Devlette	5 yıl	6
Baba 2	Filistin	Şu anda çalışmıyor	Ticaret	2 yıl	3

Anne 2	Türkmen	Ev hanımı	Ev Hanımı	8 yıl	3
Anne 3	Irak	Ev Hanımı	Ev Hanımı	4 yıl	4
Baba 3	Suriye	Tamirci	Tamirci	5,5 yıl	5
Anne 4	Suriye	Ev hanımı	Ev Hanımı	4 yıl	3

Tabloya bakıldığı zaman görüşme yapılan göçmen anne velilerin tamamına yakını ev hanımı olarak hayatını sürdürmektedir. Bir istisna terzi olan annedir. Genel anlamda bir değerlendirme yapılacak olursa gelen göçmen ebeveynlerin düzenli bir meslekleri bulunmamaktadır. Geldiği yer ile aynı mesleği yürütmeye çalışan Baba 3 ten söz edilebilir. Suriye’de devlette yani kamuda görev yapan Baba 1, Türkiye’de normalde bakkal işletmekte olduğu halde zabitanın ihtarı üzerine bakkalı kapattığını ifade etmiştir. Diğer taraftan şu anda çalışmıyor olmasını, dizinden geçirmiş olduğu bir sakatlık sürecine bağlıyor. Göçmen ailelere bakıldığı zaman uzun yıllar Türkiye’de oldukları anlaşılır. Bir istisna Baba 2 Filistin’den gelesi iki yıl olmuştur. Çocuk sayısı okula gidenleri kapsamaktadır. Bununla birlikte sayının Türkiye ortalamasından hayli yüksek olduğu söylenebilir.

Açık uçlu sorular kapsamında göçmen velilerle yürütülmüş olan görüşme verilerin analiz edilmesinde betimsel yöntem tercih edilmiştir. Betimsel analizde toplanan veriler özetlenir, yorumlanır ve analiz edilir. Her bir soruya verilen benzer içerikteki cevaplar ve analiz sürecine katkı sağlayacak yanıtlar değerlendirme kapsamında oluşan temalar tablo halinde listelenmiştir. Tabloda ifadelerin frekans ve yüzdelerine yer verilmiştir. İfade edilen kısımlarla ilgili detaylı ve açıklayıcı yorumlara tablo haricinde de değinilmiştir.

Tablo 3. Görüşme Sorularına Ebeveynlerin Verdikleri Cevaplara İlişkin Tanımlayıcı Analiz Sonuçları

Maddeler	F	%
1 Türkiye’de Okula Kayıtlı İlgili Sorun Yaşamadık	5	71

2	Okulu veya okulları eve yakın olması sebebiyle tercih ettik	7	100
3	Kayıt İşlemleri Türkiye’de daha kolay gerçekleştiğini düşünüyoruz	2	28
4	Ulaşımında sorun yaşamadık	5	71
5	Okul ihtiyaçlarını karşılarken ekonomik olarak kısmen zorlandık	4	57
6	Türkiye Cumhuriyeti Devleti eğitimimize maddi destek sağladı	4	57
7	Uzaktan eğitimde okula giden diğer çocukların da dersi olması sebebiyle yürütmekte zorlanıldı	5	71
8	Tüm arkadaşları ile konuşuyor ve iletişim kurabiliyor	4	57
9	Öğretmenini anlıyorlar	3	43
10	Dil konusunda ilk zaman bir zorluk yaşandı ama şu anda sorun yok	5	71
11	Çocukların ileriye dönük hedeflerinde ve derse karşı ilgilerinde göç sonrası süreçte herhangi bir değişiklik olmadı	5	71
12	Çocuklara yüklediğimiz herhangi bir sorumluluk yok	7	100
13	Veli toplantılarına Türkçeyi daha iyi bilen kardeşleri katılıyor	3	43
14	Veli toplantılarına katıyoruz ama bir şey anlamıyoruz	1	14
15	Veli toplantılarına katılamıyoruz	2	28
16	Çocuklar etkinliklere katılmaya çalışıyorlar	4	57
17	Çocuklar etkinliğin türüne göre katılım gösteriyorlar	1	14
18	Çocuklar matematik dersinde zorlanıyorlar	2	28
19	Kayıtta zorluk yaşadık ama sonuçta kaydedildi	1	14
20	Okulda akran ilişkilerinde dışlanma olabiliyor	4	57
21	Çocukların okul ihtiyaçlarını karşılamada ekonomik anlamda sorun yaşamadık	3	43

22	Türkiye'deki eğitimden ve eğitim politikalarından memnunuz	3	43
23	Devletin tablet desteği olmadı	2	28
24	Çocuklar uzaktan eğitimde dersleri takip edebildi	2	28
25	Dil konusunda hiçbir zorluk yaşamadık	1	14
26	Suriye'de daha çok ilgilenabiliyorduk	1	14
27	Çocuklara yardımcı derslerinde yardımcı olamıyorum	1	14
28	Çocukların okul ve ders takiplerini yapıyoruz	6	86

Tablodaki veriler aksini göstermeyebilir. Zira oluşan temalar çerçevesinde değerlendirme yapılmıştır. Örneğin Türkiye'de kayıt işlemleri daha kolay gerçekleşti şeklinde yorum yapan iki ebeveynin dışında diğer velilerin böyle düşünmediklerini veya bu konuda olmadıklarını iddia edemeyiz. Bununla ilgili değerlendirmeyi yaparken bu başlıktaki diğer cevapları da dikkate almak gerekir. Burada da açıkça anlaşılmaktadır ki Madde 1 kapsamında ebeveynler çocuklarını Türkiye'de okula kaydettirirken herhangi bir zorluk yaşamamışlardır. Yalnızca Baba 2-“..kimlik çıkartmadan önce kayıtla ilgili zorluk yaşadıklarını kimlik alınca kolay bir şekilde kayıt yaptırabildiklerinden” söz etmiştir.

Okul tercihinde daha çok eve yakınlık rol oynamıştır. Bununla birlikte iki kilometre kadar evden uzak mesafedeki okula çocuğunu yazdıran ebeveyn servisi tercih edebilmiştir. Çocuklarının otobüsle okula gitmek durumunda olduğunu belirten ebeveyn bu sebeple ekonomik olarak biraz zorlandıklarını belirtmiştir. Bununla birlikte ebeveynlerin çoğunluğu ulaşım konusunda zorluk yaşamadıklarını ifade etmişlerdir.

Göç eden ebeveynlerin çocuklarının okul masrafları ile ilgili bir zorluk yaşamaları ile ilgili konuda yarıdan biraz fazlası az da olsa sıkıntı yaşadıklarını belirtmektedir. Anne 2-“...deFTER vb. ihtiyaçları temin ettik ama hepsini değil” demiştir. Ekonomik sorun yaşamadıklarını ve çocuklarının eğitim ihtiyaçlarının tümünü karşılayabildiklerini söyleyen veliler de vardır.

Bu noktada konuyla ilgili bir diğer husus devletin yardım etmesiyle ilgilidir. Devletin ekonomik anlamda çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamadıklarını söyleyenlerin oranı ile yardım alanların oranı eş değerdir. Dolayısıyla ekonomik anlamda zaten çocuklarının ihtiyaçlarını aile

karşılatabiliyorsa, devletten yardım alması da anlamsız olacaktır. Buradaki yardımın çok boyutlu olduğunu söylemek mümkündür. İlki maddi destektir. Devlet göçmen kız ve erkek öğrencilere farklı oranlarda aylık destek sağlamaktadır. Baba 3 “devletin eğitim gören kız çocukları için aylık 50 TL, erkek çocukları için aylık 45 TL verdiğini” söylemiştir. Baba 1 de aynı oranlarda verilen aylık yardımdan bahsetmiştir. Anne 2 “35 TL” olarak aylık destekten söz etmiş olsa da bu rakamın diğer ebeveynlerle eşit olmaması zordur. Dolayısıyla Anne 2’nin verdiği bilginin güncel rakam olmadığı anlaşılmaktadır.

Maddi yardımın aylık şeklinde verilmesi yanında temel okul ihtiyaçlarının karşılanması noktasında da devletin katkısının olduğu anlaşılır. Öyle ki, kırtasiye yardımı bu kapsamda ifade edilebilir. Baba 1”üç çocuğu için kırtasiye desteği aldığını” ifade etmiştir. Dolayısıyla aylık olarak çocuklara verilen maddi yardımın ötesinde aynı kişiye kırtasiye desteği de sağlanmıştır. Ayrıca bu destek okula giden her bir çocuk içindir. Bu konuda herhangi bir sınırlama olmadığı görülür.

Uzaktan eğitim konusunun göçmen çocuklar için eğitime ulaşmada biraz daha sıkıntı oluşturmuş olduğu söylenebilir. Zira okula giden kardeş sayısı çoktur. Evde telefon ve bilgisayar olsa dahi yeterli gelmemesi normaldir. Hatta bilindiği üzere Milli Eğitim Bakanlığının öğrencilere tablet dağıtımını da söz konusudur. Görüşme yapılan iki ailenin çocuklarına tablet desteği olmuştur. Bununla birlikte bir ailede öğrenci sayısının fazla olması uzaktan eğitim açısından tam verim sağlanmasını güçleştirmiştir.

Örneğin Anne 2: “.....Devlet bir çocuğa tablet verdi, benim telefonum var. İnterneti de komşudan aldık, dersleri takip ettiler ama birisi katılamadı” demiştir.

Anne 1: “...Bir telefon evde var ve bir çocuk ondan derse girebildi, tablet verilmedi” demiştir. Bu konuda Anne 4 bir öneride bulunur. Önerisi her sınıfın ders saatlerinin farklı olmasıyla ilgilidir. Böylece çocuklar tek bir cihazla farklı saatlerde derse girebileceklerdir.

Baba 3: “...bir telefon aldık, üç kardeşe yetmedi, yakın zamanda bir de bilgisayar aldık” demiştir. Uzaktan eğitim sürecinin aileler adına maddi anlamdaki eksiklerden kaynaklı sorunlar oluşturması yanında çocukların ilgisinin uzun süre sağlanabilmesiyle ilgili hususlar da süreci etkilemiştir.

Baba 1 “...çocuklar yüz yüze eğitimde hiç devamsızlık yapmıyorlardı, yüz yüze eğitim çok faydalı oldu, çok iyi gitti, korona olduktan sonra çocuklar eğitimde zayıfladı” demiştir. Bu durum aslında uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerden elde edilen izlenimlerde de görülebilmektedir.

Burada uzaktan eğitim konusunda teknik bir meseleden veya alt yapı eksikliğinden söz edilemez ama çocukların aktif yaşta bulunmaları sebebiyle ekran karşısında çok uzun süre kalamadıkları ve bilhassa son zamanlarda derslere katılım oranında biraz düşme olduğu bilinmektedir.

Dil ve iletişim konusu ise ayrıca değerlendirilmesi gereken bir kısımdır. Katılımcıların büyük çoğunluğu çocukların dil konusunda ilk zamanda zorluk yaşadıklarını belirtmekte fakat belli bir zaman sonra bu konuda sorun kalmadığına işaret etmektedir. Yalnız bir ebeveyn Anne 2 dil konusunda yaklaşık bir ay gibi çok kısa sürede adapte olabildiklerinden ve dil sorunu yaşamadıklarından söz etmiştir. Anne 2: "...herşeyi anlıyorlar, iletişimde sıkıntı yok ilk iki üç ayda uyum sağladılar" demiştir. Zira Türkmen oldukları için dile aşına olmaları bunda rol oynamıştır.

Diğer taraftan dille ilgili sorunların aşılması adına çalışmalar yapılmış olduğu da anlaşılır. Anne 4: "Okulda uyum sınıfı yapılmıştı" demiştir. Bunun dışında dille ilgili sorun yaşadıklarını ifade eden veliler bulunmaktadır. Baba 1 bir çocuğuyla ilgili olarak "üç ayda okuma yazma, bir yılda da konuşma" konusunda gelişim sağladıklarına değinmiştir. Anne 3 de iki yılda gelişim sağlanabildiğinden söz etmiştir.

Öğretmeni ve anlattıklarını anlama konusunda da katılımcıların yaklaşık yarısı sorun olmadığına işaret etmektedir. Tabi ki bu ifade, dersi anlama oranı yüzde yüz gerçekleşmiştir anlamına gelmez. Bu noktada teknolojiden de istifade edilebilmektedir. Anne 3: "...anlıyorlar, Google çeviri de bazen kullanıyorlar" demiştir. Yine Baba 1 "öğretmen iyi, çocuklar iyi" diyerek iletişimin iki boyutlu yönüne işaret etmiştir. Anne 1 öğretmenlerin özverili davranışlarına şu şekilde vurgu yapıyor: "Öğretmene anlamadıklarını söylediklerinde öğretmen tekrar anlatıyor, özet, test ve ödev gönderiyor yapıyorlar".

Dil ve iletişim konusunda arkadaşla ilgili değerlendirmeler de önem taşımaktadır. Zira öğrencinin sınıfa veya okula uyum sağlamasında arkadaş önemli bir faktördür. Burada dil de önem arz edebilir. Ama daha önemlisi öğrencilerin birbirine olan yaklaşımları ve algılama biçimleridir. Katılımcıların önemli bir kısmı çocuklarının arkadaşlık konusunda sorun yaşamadığını Türk arkadaşları olduğuna değinmiştir.

Çocukların arkadaş edinimi konusunda farklı düşünceler taşıyan aileler de bulunmaktadır. Mesela Baba 3: "Suriyelilerle arkadaş oluyorlar, dışlanma olabiliyor. Fakat bu durum derslerini etkilemiyor" demiştir. Anne 1: "Kız çocuklarının arkadaşlık kurabildiklerine fakat erkek

kardeşlerinin ise Suriyeli olduğu için dışlandığını, onunla oyun oynamadıklarını söylediğini” belirtiyor. Baba 1 çocuklarının Iraklı ve Suriyeli arkadaşlarının olduğuna işaret ediyor. “siz Suriyelisiniz görüşü var ama sınıftan sınıfa değişebiliyor” ifadelerini kullanıyor. Burada şunu da belirtmek gerekir ki göçmen öğrencinin de uyum için çabası burada önem taşır. Özellikle yaramazlık yapması, göçmen öğrenciye bir tepki oluşmasına sebep olabilir. Zira Baba 1 çocuğuna, öğretmenin ağır bir söz söylediğine değinmiştir. Çocuğa dönülerek sen de yaramazlık yapmış olabilir misin? diye sorulduğunda çocuk: “evet” diye karşılık vermiştir.

Göç, sosyal ve ekonomik sorunlar doğururken psikolojik etkiler de buraya dahil edilmelidir. Göçün oluşturduğu psikolojik etmenlerden dolayı göç eden çocukların derslere karşı ilgi ve motivasyonlarının değişebileceği düşünülebilir. Fakat göçmen velilerin tamamına yakını, çocuklarının Türkiye’ye geldikten sonra geleceklerine yönelik hedeflerinde bir değişimin olmadığını söylemişlerdir. Yalnız Baba 1: “Suriye’de dersi anladıkları için derse daha çok ilgi gösterebiliyorlardı” demiştir. Bunun dışında genelde olumlu görüşler bulunmaktadır. Örneğin Anne 2: “Öğretmen olmak istiyorlardı şimdi daha ciddi tutuyorlar” şeklinde yorum yapmıştır.

Göçmen velilerin yaşadıkları ekonomik zorluklar ve sosyal koşullar göz önüne alındığı zaman çocuklara sorumluluk yüklenmesi ihtimali söz konusu olabilmektedir. Bununla birlikte katılımcıların tamamı çocuklarına ek bir sorumluluk yüklemediklerini bildirmişlerdir. Bu konuda tamirci olan Baba 3: “...tamirci olduğum için ekonomik anlamda sıkıntı yaşıyoruz ama bir çocuğun çalışmasına da gerek yok diye düşünüyorum” demiştir. Anne 1: “odayı toplayın, kitaplarınızı düzenli koyun” şeklinde uyarılarda bulduklarını söylüyor. Anne 2 esprili bir şekilde: “oyun oynamak dışında yok” demiştir. Baba 1 de: “Dizim sakatlandı, bakkalım kapandığı için çocuklar destek oluyorlardı. Görev vermiyorduk, Pazar tatil diyelim gelip yardım ediyorlardı” diyerek keyfi bir sorumluluğa değinmiştir.

Veli toplantılarına velilerin katılımı konusunda farklı yanıtlar gelmiştir. Bunlardan öne çıkanı ise, Türkçeyi iyi bilen ve yaşça biraz daha büyük olan kardeşin veli toplantılarına katılması usulüdür. Veliler genelde dille ilgili yetersizliklerinden dolayı katılamamaktadırlar. Zaten katılsalar da bir şey anlamadıklarını söylemişlerdir. Mesela Anne 4, veli toplantılarına 6. Sınıftaki kızının katıldığını belirtmiştir.

Etkinlikler konusunda ise malum pandemi dolayısıyla bazı sınırlılıklar mevcuttur. Bununla birlikte çeşitli alanlarda farklı yarışmalar ve etkinlikler düzenlenebilmektedir. Velilerin bu konuda süreci

takip ettikleri söylenebilir. Özellikle çocukların bu etkinliklere katılmaya çalıştıkları yönünde bilgileri bulunmaktadır. Fakat bazı etkinlikler daha çok tercih de edilebilmektedir. Örneğin Anne 1: “Kur’an yarışması, hadis ezberleme, şiir ezberleme gibi yarışmalara katıl dedik, spor ve görsel etkinliklere ise katılmıyorlar” demiştir. Anne 2: “Çocuklar etkinliklere katılsınlar ve uyum sağlasınlar isterim” demiştir. Baba 1 de beden eğitimi derslerindeki etkinliklere katılmayla ilgili bir yanıt sağlamıştır. Baba 3 ise: “bazı yarışmalara resim vb. katılıyorlar sonra malzeme olmadığı için katılamadı” demiştir.

Bu çalışmada nitel araştırma gerçekleştirilmiş ve yarı yapılandırılmış sorular yöneltilmiştir. Bu sebeple görüşme formunda olmamakla birlikte bazı sorulara kapsamlı yanıtlar verilirken yeni konular doğabilmiştir. Bunlardan biri de öğrencilerin matematik dersinde zorlanmaları ile ilgilidir. Bu konuya değinildiği için tabloya da eklenmiştir. Baba 3 “yalnızca matematikte zorlanıyorlar” ifadelerini kullanmıştır. Baba 1: “Sayısalda ilk zamanlar iyilerdi ama şimdi zorlanıyorlar, din, kuran, fen ve sosyal iyi ama Türkçe ve matematikte zorlanıyorlar” demiştir.

Türkiye’deki eğitim konusunda göçmen velilerin olumlu görüşleri bulunmaktadır. Bu konuda fikir beyan eden hemen tüm veliler Türkiye’deki eğitimden memnunuz diyerek görüşlerini açıklamışlardır. Suriye ile kıyaslandığında içeriğin biraz daha zor olduğunu düşünen veliler vardır. Örneğin Baba 1: “Türkiye adil, Müslüman güzel memnunuz. Suriye’de iç savaş uçak geliyor vuruyor, su yemek yok, o yüzden derslere ilgi gösteremiyorduk. Türkiye’de matematik çok zor, dersler daha zor Suriye’de meselan 9 Türkiye’de 8, matematikte soru geliyor bazen anlamıyorlar” demiştir. Bu ifadelerden Türkiye’de eğitim içeriğinin Suriye’den bir sene önden ilerlediği sonucu çıkmaktadır. Oradaki dokuzuncu sınıfta gösterilen içerik, burada sekizinci sınıfta gösteriliyor olduğu anlaşılır.

Göçmen velilerin çocuklarının dersleri ile ilgilenme düzeyleri, çocuklarını takip etme yaklaşımları da değerlendirilmek istenmiştir. Bu kapsamda elde edilen verilere göre velilerin tamamına yakını çocuklarının eğitim süreçleri ile alakadardılar. Örneğin Baba 2: “...anneleri özellikle takip ediyor” demiştir. Diğer taraftan Suriye’de daha yakından ilgileniyordum diyen veli de aslında çocuğunun dersleri ile ilgilenmek istediğini göstermektedir. Anne 2: “...burada eğitim almadığım için Suriye’de daha çok destek olabilirdim” demiştir. Tabiki derslere ebeveynlerin yardımı ve desteği maddi anlamda önem taşımaktadır. Bunun yanı sıra manevi destek daha önemli olsa

gerektir. Baba1: “Suriye’de anladığımız derslerde yardım yapıyorduk ama burada manevi olarak daha çok destek veriyoruz” sözlerini sarf etmiştir.

Sonuç

Göç ve göçün sonuçları açısından belki de telafi edilmesi en zor noktalardan biri de manevi alandaki kayıplar noktasındadır. Zira ekonomik zorluklar ve sıkıntılar ortaya çıksa dahi bunlar bir şekilde aşılabılır. Defter, kitap, ders materyalleri temin edilebilir. Fakat göçe sebep olan hadiseler, iç savaş ve diğerleri yakın akrabalarından kayıplar yaşanması, yaşadığı alıştığı çevrenin terk edilmesi, ülkesinden mecburen ayrılmak zorunda kalınması duygusal sonuçlar doğuracaktır. Ve özellikle çocuklarda bunların hissedilmesi daha muhtemeldir. Bu noktada Suriyeli velinin derslere yardımcı olamıyorum ama manevi destek oluyoruz ifadesi oldukça önemlidir. Çocukların manevi desteğe ihtiyacı hiç şüphesiz daha yüksek orandadır. Türkiye’de verilen eğitimin niteliği oldukça memnun edicidir. Maddi destekler muhakkak dünyaya örnek olacak niteliktedir. Daha önemlisi ise gelen göçmenlerin ülkelerindeki sıkıntılarının bir an önce bitmesi ve yurtlarına dönebilmeleridir.

Çocukların zamanın getirdiği kolaylıklardan ekonomik zorluklara rağmen istifade ettirildikleri anlaşılmaktadır. Geçmiş zamanlarda çocukların iki üç kilometrelik mesafeleri yürüyerek de gittikleri bilinmektedir. Bisiklet de tercih edilebilmekteydi. Bununla birlikte göçmen velileri imkanlardan faydalanmakta, otobüs veya servisi tercih etmektedirler.

Bu çalışmadan elde edilen veriler değerlendirildiği zaman göçmen ailelerin eğitimle ilgili karşılaştığı en büyük zorluk veya sorun dille ilgilidir. Zira ekonomik temelli sorunlar veya daha farklı diğer meseleler bir şekilde çözüme kavuşabilmektedir. Dil de aslında göçmen çocuklar açısından daha kısa sürede öğrenilmekle birlikte velilerin bu konuda oldukça yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Bu durum çocuklarının ders takiplerini yapmada, onlara bilmedikleri konularda destek sağlamalarında, veli toplantılarına katılma veya orada konuşulanları anlamada, okulda düzenlenen çeşitli etkinlikler hakkında bilgi sahibi olma ve çocuklarını yönlendirebilmede etki etmektedir. Bu durum sebebiyle veliler, çocuklarının eğitime gerekli katkıları yapamamaktadır.

Dil veliler açısından olduğu kadar göçmen çocukların eğitiminde önemli bir rolü bulunduğu görülür. Öncelikle çocuklar daha kısa sürede Türkçeyi öğrenmektedirler. Fakat dil aynı zamanda kültürün yansımasıdır. Aynı dili konuşsalar dahi kültürel farklılıklar sebebiyle çocukların Türk çocuklarla arkadaşlık kurmaları zor olabilmektedir. Bu sebeple çocukların genel olarak yine Irak veya Suriye'den gelen diğer göçmen arkadaşlar edindikleri görülür. Dil, öğretmenin anlattıklarını anlamada da önemli bir paya sahiptir. Göçmen çocuklar öğretmenin anlattıklarını tam olarak anlama konusunda yetersiz kalabilmektedir. Dil bilme de öyledir. Yabancı dili öğrenen biri yurt dışında ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde iletişim kursa dahi, bilimsel anlamda zorluklar yaşayabilecektir. Dersi anlamadığı zaman, dikkati dağılarak belli bir süre sonra kendini soyutlayan öğrencinin de bu sorunu dil konusuna dayanmaktadır.

Öneriler

Görüşülen velilerden biri ebeveynlere Türkçe dersi vermek üzere kurslar düzenlenmesini önerdi. Özellikle mesai vakitlerinde öğrenci velileri zaman bulamayabilir. Fakat gerekirse uzaktan düzenlenecek kurslar yardımıyla ebeveynlerin dil gelişimi sağlanabilir. Dört, beş hatta daha uzun süredir Türkiye'de bulunmalarına rağmen velilerin tamamına yakını Türkçeyi anlayıp konuşamamaktadır. Bu durumun birçok sorunu beraberinde getirdiğine de değinildi. Hatta öğrencilerden de Türkiye'ye geldikleri sırada kursa giden çocukların dil ve iletişim yetkinliklerinin daha iyi olduğu tespit edilmiştir. O halde kursların velilere de katkı sağlayacağı öngörülebilir.

Ailedeki tüm çocuklara cep telefonu, tablet veya bilgisayar sağlamak zorlanan veli ders saatlerinin sınıflara göre farklı farklı düzenlenmesinin daha faydalı olabileceği kanısını paylaşmıştır. Bu öneri üzerinde konuşmak veya tartışmak mümkündür. Fakat bunun gerçekleşmesi zor olabilir. Zira her okulun belli bir programı bulunmaktadır. Diğer taraftan sınıflar arasında da bu farkı oluşturmak kolay değildir.

Kaynakça

Akın, Mahmut Hakkı ve Bozbaş, Gökhan. Suriye'den Türkiye'ye Göçün Sosyolojik Sonuçları: Suriyeli Göçmenler Üzerine Uygulamalı Bir Saha Araştırması. *Liberal Düşünce Dergisi*, 25(97), 47-65.

Aytaçlı, Berrak.(2012). Durum çalışmasına ayrıntılı bir bakış. Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi 3(1): 1-9.

Aytekin, Münevver Deren.(2019). İmam-Hatip Liselerinde Okuyan Suriyeli Öğrencilerin Yaşadıkları Uyum Ve Dil Sorunları, Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.Bursa.

Başar, Murat. Durdağı, Akan, Çiftçi, Muhammed. (2018). Mülteci öğrencilerin bulunduğu sınıflarda öğrenme sürecinde karşılaşılan sorunlar. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(5), 1571-1578.

Bolat, Y. (2021). Primary school teachers' views on Syrian Students' Turkish and math skills and the confronted challenges. *International Journal of Modern Education Studies*, 5(1), 91-116.

Creswell, JW, Hanson, WE, Clark Plano, VL ve Morales, A. (2007). Nitel araştırma tasarımları: Seçim ve uygulama. *Danışmanlık psikoloğu* , 35 (2), 236-264.

Çapan, Fatma., & Güvenç, Baran. (2017). Kavimler Göçü ve Batı Roma İmparatorluğu'nun Çöküşü. 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6(18), 629-640.

Demir Rıdvan.(2020). Göç ve Göçmenlerle İlgili Türkiye'de Yapılan Din Eğitimi Çalışmaları. Rıdvan Demir(Ed.). *Çeşitli Açılardan Göç ve Eğitim içinde*. İksad Yayınevi. Ankara.

Elbeyli Mustafa.(2020). Göç Ve Göçmenlere Uygulanan Eğitim Politikalarının Sosyal Hizmet Bağlamında Değerlendirilmesi. Rıdvan Demir(Ed.). *Çeşitli Açılardan Göç ve Eğitim içinde*. İksad Yayınevi. Ankara.

Gencer, Tahir Emre. (2017). Göç ve eğitim ilişkisi üzerine bir değerlendirme: suriyeli çocukların eğitim gereksinimi ve okullaşma süreçlerinde karşılaştıkları güçlükler. *Journal of International Social Research*, 10(54).

Gustavsson, Anna Lena ve Samuelsson, Joakim. (2013). Kız ve erkeklerin okuldaki başarı notları açısından sözlü ve yazılı dil becerisi üzerine öz değerlendirme yapmalarının önemi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 7(2), 174-191.

Karakaya, Handan. (2019). Savaş Ve Göç Sürecinde Suriyeli Kadınlar. *Social Sciences*, 14(5), 2275-2290.

Karasar, Niyazi.(2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi Kavramlar-İlkeler-Teknikler*. Nobel Yayıncılık. Ankara.

Kaya, Sultan ve Öz Ayşegül Şükran.(2020). Göç Eden Çocuklar Özel Eğitime İhtiyaç Duyar mı? Rıdvan Demir(Ed.). *Çeşitli Açılardan Göç ve Eğitim içinde*. İksad Yayınevi. Ankara.

Keser, Sevil. (2018). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Konuşma Becerisini Geliştirmede Karşılaşılan Güçlükler. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Lastikka, A. L., & Lipponen, L. (2016). Immigrant Parents' Perspectives on Early Childhood Education and Care Practices in the Finnish Multicultural Context. *International Journal of Multicultural Education*, 18(3), 75-94.

Levent, Faruk ve Çayak, Semih. (2017). Türkiye'deki Suriyeli öğrencilerin eğitimine yönelik okul yöneticilerinin görüşleri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(27), 21-46.

Paker, Turan. (2015). Durum çalışması. Nitel Araştırma Yöntem, Teknik, Analiz ve Yaklaşımları,Editörler:Fatma Nevra Seggie, Yasemin Bayyurt, Anı Yayıncılık.

Saydam Abdullah.(2019). Muhacir, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, TDV Yayınları, Ankara.286-288.

Schreglmann, Sinan.(2020). İç Göç ve Eğitim İlişlisi. Rıdvan Demir(Ed.). *Çeşitli Açılardan Göç ve Eğitim içinde*. İksad Yayınevi. Ankara.

Subaşı, Münevver ve Kübra Okumuş. (2017). Bir araştırma yöntemi olarak durum çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 21(2): 419-426.

Tezcan, Mehmet. (1994). Ülkemizde Göç ve Eğitim Sorunları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 27(1), 61-67.

Yıldırım, Soner ve Tezci, Erdoğan. (2017). Öğretmenlerin Çokkültürlü Eğitime Yönelik Kavramsal Bilgileri, Bilgi Düzeyleri Ve Sınıf İçi Uygulamaları: Bir Ölçek Geliştirme. *Electronic Turkish Studies*, 12(18).

Türnüklü, Abbas.(2000). "Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilcek nitel bir araştırma tekniği: Görüşme." *Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi* 24(24): 543-559.

<http://www.tdk.gov.tr>(Eriřim Tarihi:19.05.2021).

<https://www.meb.gov.tr/ogrencilerin-turkcede-4-becerisi-olculdu/haber/20162/tr> (Eriřim Tarihi: 20.05.2021).

<https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> (Eriřim Tarihi:22.05.2021).

<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> (Eriřim Tarihi: 22.05.2021).

<https://kms.kaysis.gov.tr/Home/Goster/35173?AspxAutoDetectCookieSupport=1>(Eriřim Tarihi:23.05.2021)

Yapıcı, Suat (2019). Suriyeli öğretmen ve veli görüşlerine göre geçici eğitim merkezlerinin değerlendirilmesi: Nitel bir araştırma (Master's thesis, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı).

Yin Robert K. (2003). *Case Study Research Design and Methods*, Sage Publication.İndia.

Yurdakul, Ahmet & Tok, Türkay Nuri(2018). Öğretmen gözüyle göçmen/mülteci öğrenci. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 46-58.